

ровото многообразие е заявено още в заглавието: „Българска христоматия или сборник от избрани образци по всички родове съчинения, с приложение на кратки житеисписания на най-значимите писатели“.

Настоящото изложение няма как да обхване всичко поместено в христоматията⁹. Вместо изчерпващо описание тук ще представя композиционните ядра на двутомника, с акцент върху тяхната роля за изграждане културната идентичност на читателите.

В началото на „Българска христоматия“ стои „Предисловие“, което само по себе си е знак на модерността. Известно е, че предговорът като паратекст няма корени в домашната традиция – той е белег на модерната словесна комуникация, който усвояваме още с Паисиевата „История славянобългарска“ и в годините на Възраждането системно утвърждаваме. Предговорът поначало представлява жест на уважение към читателя, израз на желание за диалог и духовно сближаване, на зачитане на Другия в процеса на писменото общуване, а в скрит план това означава приемане ценностите на модерния индивидуализъм.

Предисловието към „Българска христоматия“ предлага, подобно на повечето предговори, рецептивен ключ към книгата, предварително общо насочване в нейното съдържание и, по-важното – в целите и задачите ѝ, в принципите на съставителството. В Предисловието Вазов и Величков разкриват като водещо желанието си да въведат българския читател в европейската литература: *„Необходимо е да имаме на езика си сбор образци от списанията на великите европейски писатели.“* Двамата автори изтъкват включването „от всичко, каквото имаме добре написано на родния си език“, но, *„чуждите писатели както по изобилието си, така и по достойнството на съчиненията си, естествено захващат по-широко място там“*. Независимо от намека за различия в „достойнството“ родните литературни постижения са съположени с чуждестранните: България чете Европа, но България и пише. Културното завъртане е факт: само пет години след Освобождението двама от най-влиятелните писатели и дейци на образованието чрез институцията, призвана да зададе система от ценности, да моделира ориентации и културен идеал, представят като съредни, без излишни национални комплекси, български и европейски литературни образци. Чувството за принадлежност към европейската култура и отвореността към Другия откриват тенденции, по-късно широко разгърнати от кръга „Мисъл“: „Българска христоматия“ хвърля семена, които при знаменитата четворка ще намерят плодотворна почва за развитие.

Вторият дял от „Българска христоматия“ – „Кратък исторически преглед на новобългарската литература“, дава нови основания за осмисляне на Вазово-Величковия труд като влог в културата на българската модерност. За литературното ни образование историзиращото метатекстово говорене не е новост: вече са направени опити за отговор на въпроса, какво е история на литературата – в своя учебник Т. Шишков очертава граници на това научно направление (Шишков 1873: 194–201); Д. Войников изтъква необходимостта българските ученици *„да се приготвят за историята на литературата“* (Войников 1874: 4). В учебната ни книжнина обаче липсва всякакъв опит за хронологично структуриране на литературноисторическа верига – той се появява с „Българска христоматия“. „Кратък исторически преглед на новобългарската литература“ (който не е и толкова кратък – над 20 страници) всъщност *въвежда историческия план в бъл-*